

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא א-ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תנו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

מדוע הקדים ברכת ה' בברכה, ובקללה להפך

ואברכה מברכיך ומקללך אאור. פירוש², כי המברכים, אם יברכם השם, יהיה סיבה שיברכו את אברהם, ולאחר ברכת השם יתברך יתוספו המברכים. והמקלל, לאחר שיאור אותו השם יתברך, הלא לא יהיה שום איש מקלל את אברהם בראותו כי השם יתברך מעניש המקלל. לכן הקדים המקלל לקללת השם יתברך אותו, והבן.

[ג]

יב, ד) וַיִּלֶךְ אַבְרָם פְּאֶשֶׁר דָּבָר אֵלָיו ה' וַיִּלְךְ אֹתוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חֲמִשׁ שָׁנַיִם וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן: (יג, א) וַיַּעַל אַבְרָם מִמְצָרַיִם הוּא וְאַשְׁתּוֹ וְכָל־אֲשֵׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַגְּגָבָה: (יג, ה) וְגַם לְלוֹט הֵלֵךְ אֶת־אַבְרָם הֵיךָ צִירוֹבְקָר וְאַהֲלִים:

מהו שינוי הלשון וילך אתו ולוט עמו

יב, ד) וילך אתו לוט. קודם³ ביאתו לארץ ישראל, היה לו לוט חבר ורע, ולכך כתוב אתו, וכשהיו בארץ ישראל וראה ה' פעמים,

פירוש, אקלל את המקללים אותך. ומבאר, דבברכה, לאחר שיברכם ה' יחזרו ויברכו את אברהם, לפיכך הקדימה תורה ברכת ה' לברכת אחרים, לרמז שאחרי ברכת ה' תבוא עוד ברכה, אבל בקללה להפך, הקדים קללת אחרים לקללת ה', כי לאחר קללת ה' לא יקללו יותר את אברהם.

***

תמצית דבריו

מי שבירך את אברהם, בירכו ה', והוסיף עוד לברך את אברהם. אבל מי שקלל את אברהם, לא אוסיף לקללו, כי נקלל על ידי ה'

3 [ג] תוכן דבריו, דבא ליישב שינויי הלשון, דהכא כתיב "וילך אתו לוט", ולהלן (יג, א) כתיב "ולוט עמו". וכן להלן (יג, ה) כתיב "וגם ללוט ההולך את אברהם". ומבאר, דלשון וילך איתו משמע שאברהם הלך עמו, והיה לוט רע וחבר לאברהם. אבל לשון "ולוט עמו" משמעו שמצד אברהם כבר לא היה לוט רע וחבר בשבילו, אלא שלוט מבחינתו הרגיש רע וחבר לאברהם, ולוט בשביל עצמו הלך עם אברהם. והטעם בזה, כי לפני שהגיע אברהם לארץ הקודש, אף על פי שהיה גדול מאוד בדרגה רוחנית, נהנה מידידותו של לוט, והיה לוט חבר ורע לאברהם, אבל לאחר שהגיע לארץ הקודש וראה ה' פעמיים, נתקדש בקדושה גדולה מאוד, כבר לא היה לאברהם רגש

[א]

יב, א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבְּרִית אֲבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ:

ביאור הלשון "הארץ" "אשר אראך"

יב, א) אל הארץ אשר אראך. יתכן לפרש¹, כי צווהו לילך לארץ מקום המיועד לעבודה ולקרבות, ששם הקריבו אדם הראשון ונח קרבנותיהם, ושם יפרסם אלקות ויקדיש שמו בשחוט בנו, ויראה את הכחות הטמונים בסתר לבבו אשר מצא נאמן לפניו. וזה שאמר אראך, פועל יוצא, שיראה את הטמון בלב אברהם לאחרים, וכמו שאמר המלאך כי עתה ידעתי וכו'. והנה לפי זה אברהם יתראה, ויהיה הנראה לאחרים, ודו"ק.

[ב]

יב, ג) וְאַבְרָמָה מְבָרְכִיךָ וּמְקַלְלֶךָ אָאֹר וְנִבְרָכְךָ בְּכָל מְשַׁפְּחֹת הָאָדָמָה:

1 [א] תוכן דבריו, פשטות לשון אַרְאָךְ משמעו אשר אראה לך, [וכן תרגם אונקלוס תרגום "לארעה דאחזינך"]. אלא שקשה: א. לא מצאנו בתורה שה' אראה לאברהם את הארץ. ב. מדוע כתוב הארץ בה"א הידיעה. ומפרש, שאין הכונה אל ארץ שאראה לך, אלא הכונה ששם הראה את הצפון בלבך לך ולאחרים. והשתא מדוקדק היטב מדוע כתיב הארץ, כלומר הארץ הידועה, המיועדת להקרבת קרבנות, ששם הקריבו אדם ונח קרבנות, ושם הוא המקום הראוי לפרסם אלוקות, ושם יראה אברהם את הכוחות הטמונים והנסתרים שבלבו, וכן יראו אחרים את מה שבלב אברהם וישפיע עליהם.

וכן באמת אמר המלאך (בראשית כב, יב) לאחר עקדת יצחק

***

תמצית דבריו

הסיבה שה' רצה שאברהם ילך לארץ ישראל, כיון שהוא מקום קדוש הראוי לפרסם לאברהם את כוחותיו הפנימיים הטמונים בסתר ליבו.

2 [ב] תוכן דבריו, דסדר הכתוב צריך ביאור, מדוע בברכה הקדים ברכת ה' לברכת המברכים, כדכתיב וְאַבְרָמָה מְבָרְכִיךָ פירוש, אברך את המברכים אותך, ובקללה הקדים קללת האחרים לקללת ה', כדכתיב וּמְקַלְלֶךָ אָאֹר,

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא א-ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תנו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ד]

(יב, ה) וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחַרְוֹן וַיֵּצְאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן:

מדוע לא היה אברהם יכול לכוף לשרה לעלות לארץ ישראל

(יב, ה) ויקח אברהם וכו'. מהו' ויקח, אלא אמשיך לה במילי

בש"ס (שם) שאף על פי ששהה אברהם עם שרה הרבה שנים לפני שבאו לארץ ישראל, אין השנים הללו מן המניין, כיון שאין ישיבת חו"ל מן המניין, והטעם פרש"י (שם ד"ה מקץ) "שאינן ישיבת חוצה לארץ עולה לו דלמא משום עון חוצה לארץ הם עקורים". הנה מבואר שבזמן אברהם כבר היה מצוה לעלות לארץ ישראל, ועון הוא ששהו בחו"ל.

ומיישב על פי שיטת ה"ר שלמה בן הר"ש בר צמח (שו"ת הרשב"ש סו"ס א') שכתב וז"ל "דבר פשוט הוא דהא דכופין לעלות לארץ ישראל היינו בדאיפשר בלא סכנה, דאי איכא סכנה אסור לסכן עצמו" עכ"ל, והביאו המחבר בשם יש מי שאומר באבן העזר (סי' ע"ה סעיף ה), ולדבריו לא קשה מידי, דכיון שהיה אז סכנה בארץ ישראל, דהכנעני אז בארץ, והם היו בני עם אחר, וסכנה היא להם לדור שם, לפיכך לא היה יכול לכופה לעלות לארץ ישראל.

[ג.ב. ולא זכיתי להבין דבריו, שהרי הראיה שישבת ארץ ישראל היתה מצוה בזמן אברהם אבינו היא רק לפירוש רש"י שהטעם שלא עולה ישיבת חו"ל כיון שהיה לו עון, שלא עלה לארץ ישראל. והנה לשיטת הרשב"ש צריך לומר שהטעם שאין ישיבת חו"ל עלתה לאברהם מן המניין אינו כפרש"י בש"ס, שהרי לא היה מצווה לעלות מחמת הסכנה, ועל כרחק יש טעם אחר מדוע ישיבת חו"ל אינה מן המניין, או כמו שכתב הרמב"ן (יבמות שם) כתב מפני שהיה אברהם עקור, ורק בארץ ישראל הבטיח לו ה' ואעשך לגוי גדול, וכן כתב רש"י בחומש, או טעם אחר. בכל אופן, כיון שלא היה מצוה לעלות, אם כן הקושיא מעיקרא ליתא, שאפשר לתרץ בפשטות שבזמן אברהם לא היה מצוה לגור בארץ ישראל, ולכן לא היה יכול לכוף לשרה לעלות לארץ ישראל, וישיבת חו"ל לא היתה מן המניין מטעם אחר, שהרי על כרחק טעם יש אחר מדוע ישיבת ארץ ישראל לא מן המניין, ואם כן אין ראיה לשיטת הרשב"ש, דאפשר שלאחר שחלה מצות ישוב ארץ ישראל, ויכול לכופה לעלות, יכול לכופה אפילו כשיש סכנה, והטעם שאברהם לא כפה על שרה לעלות כיון שעוד לא היתה מצות ישוב ארץ ישראל, וצריך עיון גדול]

נתקדש בקדושה יתירה עד כי היה לוט רחוק הרבה ממנו, ולכן כתוב ויעל אברהם ממצרים וכו' ולוט עמו (להלן יג א), דרך לוט מצד בחינתו הלך אתו כחבר ורע, ולכן נאמר וגם ללוט ההולך את אברהם (שם פסוק ה'), כי הוא לא הבין גודל השגתו ומעלתו, והבין.

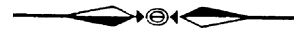

של חבר ורע ללוט, כי היה אברהם גבוה הרבה מאוד מלוט לכן היה לוט רחוק ממנו, אבל לוט הלך עמו כחבר, שאף על פי שאברהם היה רחוק ממנו, הסתיר זאת ממנו ולא פגע בו, לכן לוט המשיך להרגיש מבחינתו חבר ורע לאברהם, כי לא היה לו השגה באברהם להבין שאברהם רחוק ממנו הרבה ואינו מוצא טעם בחברתו. [ולזה נתכון שכתב והבין].

***

תמצית דבריו

לפני שבא אברהם לארץ הקודש, היה לוט חבר ורע לאברהם, אבל לאחר שהגיע לארץ הקודש וראה ה' פעמיים, נתקדש בקדושה גדולה מאוד, כבר לא היה לאברהם רגש של חבר ורע ללוט. ולגודל מידותיו של אברהם, לוט לא הרגיש זאת.

⁴ [ד] תוכן דבריו, דהנה הזוהר הקדוש מפרש מהו לשון ויקח אברהם את שרי, היה לכתוב וילך אברהם ושרה, כמו שכתוב וילך אתו לוט, ומבאר הזוהר הקדוש, וז"ל: "מהו ויקח, אלא אמשיך לה במילי אחרים, בגין דלית ליה רשות לבר נש למפיק איתתא למיהק בארעא אחרת בלא רעותא דילה [פירוש: מהו ויקח, אלא משכה במילים אחרות, כיון שאין רשות לבר אדם להוציא את אשתו ללכת בארץ אחרת ללא רשותה]" עכ"ל. ולכן כתיב ויקח, שלקחה בדברים, אבל בעל כרחיה לא היה יכול לקחתה.

וקשה הא מבואר בכתובות (ק', ב) שהאיש כופה על אשתו לעלות לארץ ישראל, וכן נפסק באבן העזר (סי' ע"ה סעיף ג-ד), אם כן מדוע לא היה אברהם יכול לכופה לעלות עמו לארץ ישראל. ואין לומר שבזמן אברהם עוד לא היתה מצות ישוב ארץ ישראל, שהרי מבואר ביבמות (סד, א) שאם נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא נפקדה, צריך לשאת אחרת כדי לקיים מצות פריה ורבייה, ולמדו חז"ל לזמן עשר שנים מאברהם, דכתיב (בראשית פרק טז, ג) "ויתקח שרי אשת אברהם את הגר המצרית שפחה מקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען ותתן אתה לאברהם אישה לו לאשה". ומבואר

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא א-ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תנו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ואולי כפי מה שדרשו בבבא בתרא שאברהם קנה הארץ בהילוך על מקרא קום התהלך בארץ, אם כן לא היתה עדיין ישיבת ארץ ישראל מצוה, דעוד לא החזיק בה, ואין כאן מקום להאריך.

[ו]

(יב, ז) וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזֶרְעֲךָ אֲתָן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנְּרָאָה אֵלָיו:

מהו לשון וירא אליו ה'.

(יב, ז) ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו. הענין הוא על פי מה שכתוב ומבשרי אחזה⁷ אלקי (איוב יט, כז). הוא לדעתי, כי הנפש

ישראל בנה מזבח לה' הנראה אליו, והרי כבר לפני כן נתגלה אליו ה' ואמר לו לך לך מארצך כו', ולמה אז לא עשה מזבח על שה' נגלה אליו. ג. מדוע לא מצאנו לשון וירא ה' רק מאברהם. ומבאר המשך חכמה, שוירא ה' אינו הבחינה של ויאמר ה', אלא היא באמת ראיית כבוד ה' אשר זוכה לה רק מי שזכך חומריו מאוד מאוד, ולא זכה אברהם איניו לראיית כבוד ה' רק כאשר בא לארץ ישראל, אז הזדכך חומריו וראה כבוד ה', לכן כתוב קודם וירא ה', דבאמת אברהם ראה את כבוד ה', ואחרי כן ויאמר אליו, מה שאין כן לפני כן, לא זכה לראות כבוד ה', ורק על ידי האמירה כביכול ראה כבוד ה', ומיושב דקדוק א'. ולכן שזכה לדרגה זו כשבא לארץ ישראל, וראה כבוד ה', בנה מזבח להודות לה' שזכה לדרגה זו, ומיושב דקדוק ב'. ולכן לא מצאנו לשון וירא אצל אדם הראשון, שכיון שחטא נעשה חומרי ולא זכה לראיית כבוד ה', רק לאמירה בלבד, ומיושב דקדוק ג', זה עיקר תוכן דבריו. ועל פי דרכו מיישב עוד כמה וכמה דקדוקים, כפי שיבואר להלן דבר דבור על אופנו.

⁷ תוכן דבריו, דהנה באיוב (יט, כז) כתוב "ומבשרי אחזה אלקי". ופירושו הכתוב משמע שעל ידי שרואה נפלאות ה' בבשרו, רואה את אלוקותו. אבל לשון אחזה צריך ביאור, שהוא לשון חזיון, והיה לכתוב ומבשרי אראה אלקי. ומבאר המשך חכמה, שהנפש באמת רואה את כבוד ה', רק החומר של הבשר חוצץ בין הנפש לראיית כבוד ה', ועל ידי התורה מזדכך בשר האדם ואין לו מסך מבדיל. והנה היה נראה לומר, שאם מזכך חומר הבשר אז אין מסך מבדיל, ועל ידי הנפש רואה את כבוד ה'. כלומר התורה מסירה את מסך הברזל. אבל באמת זה אינו, שכיון שזיכך האדם את בשרו על ידי התורה, מתעלה מאוד, ורואה על ידי זיכך זה את כבוד ה' הרבה הרבה יותר מאשר היה רואה כבוד ה' על ידי הנפש בלבד, כיון שהתורה היא כלי חמדה

אחרי, בגין דלית ליה רשות לבר נש למפיק איתתא למיהך בארעא אחרא בלא רעותא דילה [זוהר הקדוש פרשת לך לך (ח"א, עט, א)]. וצריך עיון הא לארץ ישראל מצוה, וכופה האיש את אשתו לעלות (כתובות קי, ב), ואז גם כן היתה ישיבת ארץ ישראל מצוה, וכמו דאיתא ביבמות דף סד א זכר לדבר ויהי מקץ עשר שנים וכו' שאין ישיבת חוץ לארץ מן המנין, עיין שם, ומכאן סעד לשיטת 'יש מי שאומר' שהובא בשולחן ערוך סימן עה סעיף ה' ודו"ק. ויתכן⁵ דרק אברהם היה מצווה לך לך, לכן שרה לא היתה מצווה, לכן לא היה יכול לכוף אותה.

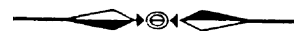
[ה]

⁵ מכאן עד סוף דבריו מבאר המשך חכמה דרך אחרת בביאור ענין זה. דבאמת לפני שבא אברהם אבינו לארץ ישראל לא היה מצות ישוב ארץ ישראל, והטעם, כיון שעוד לא זכה בה, שרק בהליכתו בה זכה בה, לפיכך לא היה יכול לכוף את שרה לעלות לארץ ישראל. ואע"פ שה' ציווה עליו לעלות לארץ ישראל, וכשם שבזמן הזה שיש מצוה לגור בארץ ישראל, יכול לכוף את אשתו, הוא הדין כשציווה אותו ה' יש מצוה לעלות לארץ ישראל ויכול לכוף את אשתו, ומדוע הזוהר הקדוש אומר שאברהם לא היה יכול לכוף את שרה לעלות לארץ ישראל, ומבאר המשך חכמה, שכיון שלא ציווה ה' לאברהם שיעלה לארץ ישראל עם אשתו, לפיכך לא היה על שרה מצוה לעלות, ומחמת אברהם לא היתה חייבת לעלות, כי לה אין מצוה לעלות, אבל כשחלה מצות ישוב ארץ ישראל חייבות הנשים לעלות עם בעליהם - אפילו אם נאמר שאין מצות ישוב ארץ ישראל על הנשים

***

תמצית דבריו

הטעם שכתב הזוהר הקדוש שאברהם אבינו לא כפה על שרה לעלות עמו לארץ ישראל, כיון שכשיש סכנה אין מצוה לעלות לארץ ישראל (אבן העזר עה, ה). או מפני שה' לא ציווה לו לעלות עמה.

⁶ [ו] תוכן דבריו, דיש לדקדק: א. בלשון הכתוב "וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר", שהרי אי אפשר לראות את ה', וראיית ה' היא על ידי ששומע קולו, ואז כביכול רואה את ה', אם כן היה לכתוב קודם ויאמר ה' אל אברהם, ולאחר מכן וירא אליו, שעל ידי ששמע קולו ראה את ה'. ב. מדוע דוקא כאן בארץ

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא א-ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תנו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ובהירה מגדלת עיני הנפש אלף פעמים לאין מספר שתראה ומראות אלקים. וזה ומבשרי, מן הבשר, הוא החומר הגס [ככתוב לב בשר (יחזקאל יא, יט), עיני בשר (איוב י, ד)] אחזה, כמו על ידי מחזה מגדלת אלקי. ולכן אמר אחזה ולא אראה, והוא ביאור ורעיון יקר. וזה נמצא⁹ כי דבר אלקים שמענו גם לנחש (בראשית ג, יד) גם לדג (יונה ב, יא), ומתייחס לקול אלקים, הוא השגת חפץ השם ורצונו בנמצא זה השומע בפרט, אך ראות כבוד אלקים לא מצאנו בנבראים הפחותים. ואדם הראשון¹⁰ קודם החטא, היה חומר זך ובהיר ודק, אשר לא חפץ מאומה בינו למראה כבוד ה', לכן הלך עירום. כי המשכיל הרוחני בל יצטרך לכסות בשר הערוה, ושוה לו למקום הנחת תפילין, כי לא היתה לו שום תאוה וענין רע. אך כאשר אכל מעץ הדעת נתהפך לחומר גס מובדל מאמיתת השגתו והתקרבות אלקים, וחומר חפץ בכוחות רעים מולידים התאוה והכעס, נקימה, דמיונות כוזבים [וזה כוונה

עצמו משכיל רוחני משיג אמיתת השם יתברך, מציאותו ומוראו וכבודו. רק בשביל שמלובש בחומר גס, מסך מבדיל חוצץ בינו לאביו שבשמים, נחוץ לנו התורה, שהיא כלי המחזה [מיקראסקאפ] לזכך החומר ולהסיר מלבושיו הצואים, עד כי ישוב כמו טרם היולדו. [וזה מאמרם⁸ ז"ל (ברכות לב, ב) משחרב בית המקדש, מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. והכוונה מחיצת החומריי, אשר יפסיק בין זוהר השגחתו באספקלריא המאירה, לישראל]. ואם כן, הנראה כי זה ביכולת החומר להזדכך עד אשר לא מפסיק בין זוהר אשנבי הרוחני לבלי לחפץ בהשכלתו. אבל לראות יותר מאשר יראה המשכיל בהיותו במציאותו בעצמו בלא לבוש הגשמי, זה אינו באפשרי. לכן אמר, כי לא כן, כי כאשר יש כלי הבטה וכלי המחזה אשר יגדילו חוש הראות אלף פעמים כפי היותו, כן יש בכח השלם האלקי לזכך את החומר עד כי ישוב למחזה מלוטשה

מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים", שצריך ביאור מה הכונה בזה. ומבאר, דמחיצה הוא החומר. שעל ידי החומר של ישראל שאינו מזדכך כראוי, כמו שהיה כשביית המקדש היה קיים, שהיו מקריבים קרבנות ומתכפר להם עוונותיהם, לכן החומר גס יותר, ואינם זוכים להשגחת ה' יתברך עליהם באספקלריא מאירה, שכל שהאדם מזדכך יותר זוכה להשגחה פרטית גדולה יותר. והוא ביאור נפלא.

⁹ תוכן דבריו, לבאר ההבדל הגדול בין ויאמר ה' לוירא ה' כפי שביארנו בריש דבריו. ולהגדיל ההבדל, מוכיח שלשון קול ה' יכול להיות גם שאינו דיבור כלל מה' לנברא, אלא משל לנברא שעושה רצון ה', והרי הוא כאילו שומע בקולו, שהרי מה שכתוב שה' שדיבר לנחש בראשית ג, יד) ולדג (יונה ב, יא), אין פירושו כפשוטו שדיבר ה' אליהם, אלא שעשו חפץ ה' והוא כשמעו קולו, לפיכך אף הנביאים ששמעו קול ה', ואמר להם ציווים, אין דיבור ה' בבחינה של ראיית ה' שהיא דרגה גבוהה מאוד מאד.

¹⁰ על פי דרכו מבאר עוד ענין נפלא, מדוע אדם וחיה לא התבוששו להיות ערומים. ומבאר שכיון שאדם היה לפני החטא מזדכך עד למאד, לכן לא היה הבדל אצלו בין מקום ערוה למקום הנחת תפילין, כי לא היה לו שום תאוה וענין רע. כלומר, גם תאוה המשגל היה כולו רוחני ללא כל הנאה אישית כלל וכלל, לכן לא היה לו הבדל בין המקומות, ורק כאשר חטא "נתהפך לחומר גס מובדל מאמיתת השגתו והתקרבות אלקים, וחומר חפץ בכוחות רעים מולידים התאוה".

"להסיר מלבושיו הצואים, עד כי ישוב כמו טרם היולדו", כלומר התורה שמזככת היא כמיקרוסקופה שלא רק מסיר את מסך המבדיל בין הנפש לראיית כבוד ה', אלא התורה מגדילה את השגת הנפש בראיית כבוד ה' פי כמה וכמה, כפי שהיה האדם טרם הוולדו. כיון שעל ידי כח התורה, מזדכך החומר ומתעלה פי כמה וכמה. נמצא אם כן, שבאמת על ידי הבשר שיגע בתורה, הוא זוכה לראיית כבוד ה' יותר מאשר רואה על ידי הנפש, כי "מבשרי", על ידי זיכרון הבשר בתורה, רואה את כבוד ה', וכביכול באמת על ידי התורה שלמד בבשרו, זוכה לזה.

והנה יש שני סוגי ראייה, יש ראייה טבעית ויש ראייה על ידי כלי הבטה שמגדיל הדבר פי כמה וכמה כנודע. ראייה טבעית נקראת ראייה, וראייה לא טבעית נקראת חזיון. והנה ראיית הנפש את ה' היא ראייה טבעית, שהנפש בטבעה רואה את כבוד לולי חומר הבשר שחוצץ בינה לה', אבל על ידי התורה שמזככת את האדם להיות כמו טרם הוולדו, היא מגדילה את ראיית כבוד ה' פי כמה וכמה, ורואה את כבוד ה' בצורה לא טבעית.

וזה כוונת הכתוב, ומבשרי אחזה אלקי, כלומר על ידי התורה שלמד בבשרו, וזיכרון החומר, חזה את כבוד ה' בדרך לא טבעית, אלא בהגדלה של פי כמה וכמה מהטבע של הנפש. ורק אברהם זכה לזה, כיון שראייה טבעית היא רק באמירה שמדבר אליו ה', אבל "וירא אליו ה'" הוא ראייה לא טבעית, שזכה לה אברהם לאחר זיכרון החומר, וכניסתו לארץ ישראל כמבואר לעיל.

⁸ על פי דרכו מבאר כונת חז"ל (ברכות לב, ב) "משחרב בית המקדש,

משך חכמה

פרשת לך לך, פסקא א-ח

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

תשפ"ב, גליון מס' תנו טל: 052-7611435 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

תמצא אצל כל אחד מהאבות וירא אליו ה', ודו"ק היטב.

[ח]

יב, ח) ויעתק משם הרהר מקדם לבית אל ויט אהלה בית אל

מיים והעי מקדם ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה':

מהו לשון ויעתק דמשמע שהעתיק דבר אחר.

ח) ויעתק משם ההרה. פעל יוצא¹², כמו ויסע משה את ישראל,

"שהעתיק האהל" רבי אברהם אבן עזרא. ויתכן כי קאי על

המזבח, שהעתיקו מאילון מורה לבית אל, ושם בנה אותו

מהאבנים שהיו כבר. ורמז לבניו שבתחילת ביאתם לארץ יקפלו

האבנים בירדן ויבנו מזבח. אחר זה קפלום ובאו ולנו בגלגל, כדתנן

סוטה דף לו ע"א עיין שם. ודו"ק שם במשנה שהאבנים מאילון

מורה קפלום ונטלום והביאום לגלגל, עיין שם.

שניה¹¹ במאמרם ז"ל (עירובין יח, ב) ק"ל שנה היה מוליד רוחות
(ושידיים). לכן ידעו כי ערומים הם ויתבוששו (בראשית ג, ז), כי
עתה היתה המקום לבשר ערוה, ולכן כתיב וישמעו את קול
אלקים (שם, ח) רק שמעו קולו, ולא ראו כבוד ה'. ויקרא ה' איכה
(שם, ט), ויאמר את קולך שמעתי בגן (שם, י), היינו שמעתי ולא
ראיתי כבודך, ואירא כי עירום אנכי (שם), היינו שחומרי חוצץ
ומפסיק ביני לך אבי שבשמים.

[ז]

והנה מן אז לא מצאנו רק ויאמר ה', אבל לא וירא ה', רק כשבא
אברהם לארץ ישראל, אז הזדכך חומרו עד כי שב כאדם קודם
החטא, וזה הוא וירא ה' אל אברהם ויאמר, היינו שמתחילה ראה
אותו. וזה כוונת הפסוק פה, ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו,
היינו שראה אותו קודם האמירה, שלא חצץ החומר מאומה, וכן
כוונת הפסוק וארא אל אברהם יצחק ויעקב (שמות ו, ב). וכן

תמצית דבריו

לשון וירא אליו ה' היא, ראיית כבוד ה' בדרגה גבוהה מאוד, שלא

חצץ החומר מאומה, וזכה לה על ידי כניסתו לארץ ישראל, לפיכך

בנה מזבח לה', להודות שזכה לזה. ועל ידי התורה שלמד בבשרו,

וזיכוד החומר, חזה את כבוד ה' בדרך לא טבעית, אלא בהגדלה

של פי כמה וכמה מהטבע של הנפש.

¹² [ח] תוכן דבריו, דלשון ויעתק משמע שהעתיק דבר אחר, ולא את עצמו,

לפיכך מפרש האבן עזרא, שהעתיק את האהל. והמשך חכמה מבאר

שהעתיק את האבנים. ועשה כן, כיון שישיראל יעשו כן בעתיד, דמבואר

במדרש תנחומא (לך לך סימן ט) "א"ר יהושע דסכנין סימן נתן לו הקדוש

ברוך הוא לאברהם, שכל מה שאירע לו אירע לבניו, כיצד כו' עיין שם".

¹¹ על פי דבריו לעיל, ועל פי דרכו בכיבור אגדות חז"ל, מבאר המשך חכמה
עוד כונה בכיבור חז"ל (עירובין יח, ב) "ק"ל שנה היה מוליד רוחות
ושידיים", דאין הכונה כפשוטו, אלא שהחטא גרם להיות לו חומר גס
שמוליד דמיונות וכזבים, הנקראים רוחות ושרים. [ואף על פי שהש"ס
מפרש כפשוטו, דז"ל הגמ' "אמר רבי ירמיה בן אלעזר כל אותן השנים
שהיה אדם הראשון בנידוי, הוליד רוחין ושידין ולילין, שנאמר ויחי אדם
שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו, מכלל דעד האידנא לאו כצלמו
אוליד. מיתיבי היה רבי מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה, כיון
שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלשים שנה ופירש מן
האשה מאה ושלשים שנה, והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלשים שנה,
כי קאמרינן ההוא בשכבת זרע דחזא לאונסיה". אפשר דהמשך חכמה
מפרש עוד פירוש בדברי רבי ירמיה. או יש לומר, שכונתו לפרש כן את
הסוגיא, דפריך על מה שאמר רבי ירמיה שחומרו הגס הוליד דמיונות
וכזבים, והרי ישב בתענית כו', ומתריך הש"ס, דמכל מקום מחמת חומר הגס
לאונסו היה בורא דמיונות וכזבים, וכל דברי חז"ל במשל הוא. וזה הנראה
בכונתו].